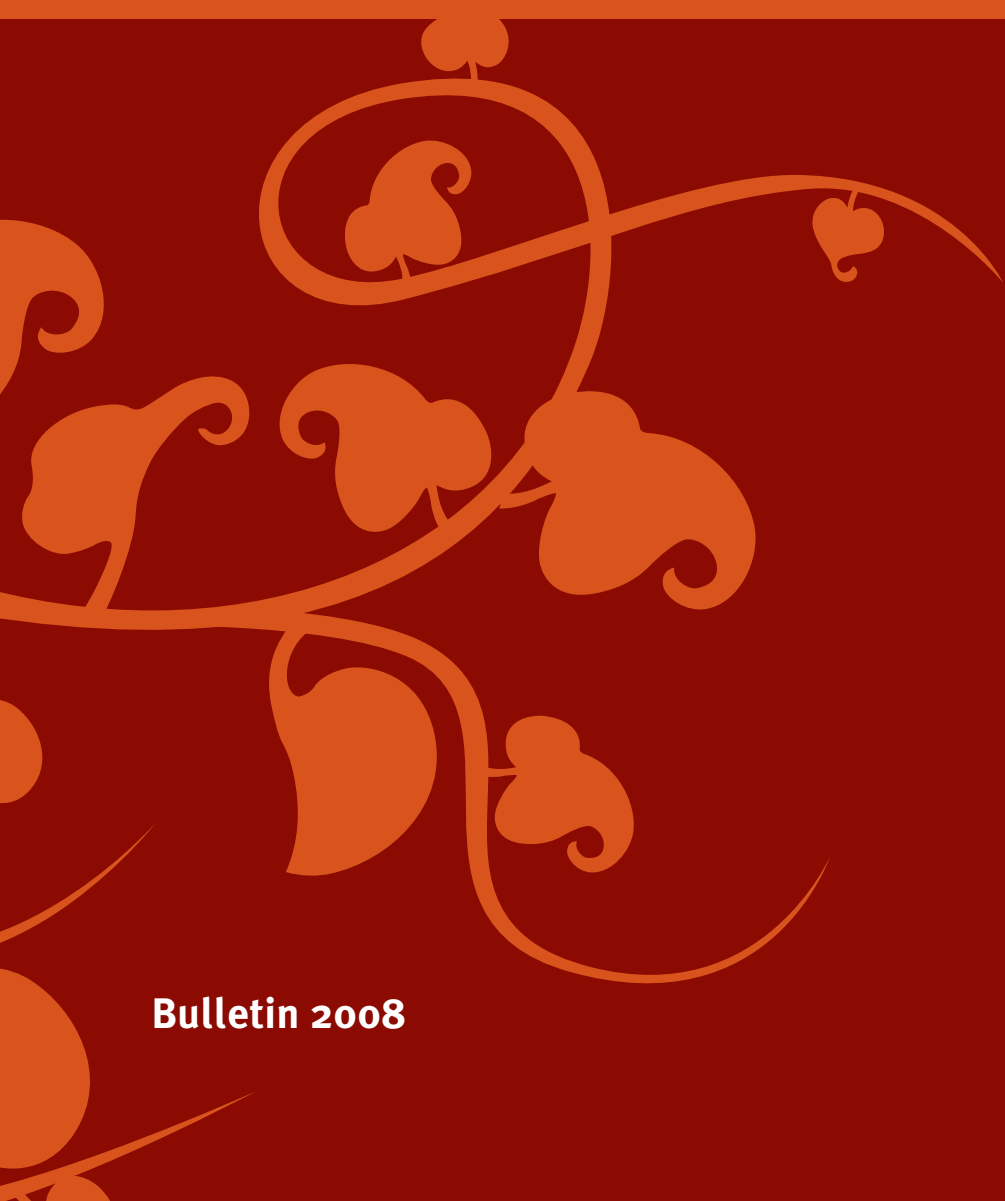

In feite

STICHTING KRISHNAMURTI NEDERLAND

A decorative graphic of a vine with leaves and small heart-shaped fruits, rendered in a lighter shade of orange than the background, winding across the lower half of the cover.

Bulletin 2008

Je kunt de waarheid niet met hulp van iemand anders vinden

J. Krishnamurti

Inhoud

VOORWOORD	3
DEZE UITGAVE	4
INTERVIEW	5
HET MYSTERIE, DAAR GAAT HET OM	
Een interview met Bill Taylor door Marina Kuyper	
ARTIKELEN	
HET KRISHNAMURTI STUDIECENTRUM	
Een artikel van Scott Forbes ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan van het studiecentrum in Brockwood	
OVER DIALOOG, DISCUSSIE EN DEBAT	
Martin van Kalmthout beschrijft de verschillen tussen verschillende gespreksvormen en de valkuilen bij de dialoog	
KENNISMAKEN MET KRISHNAMURTI	
Hans van der Kroft geeft een overzicht van boeken en materiaal dat ter kennismaking geschikt is	
CITAAT KRISHNAMURTI	27
VOOR U GELEZEN	29
L'esprit de l'athéisme. Introduction à une spiritualité sans Dieu <i>Comte-Sponville, A. (2006)</i>	
OPMERKELIJK	30
ADRESSEN	31
COLOFON	32

Voorwoord

Voor u ligt een nieuw bulletin van de Stichting Krishnamurti Nederland. Dit zal jaarlijks gaan verschijnen en gratis worden aangeboden aan diegenen die ook de Nieuwsbrief van de stichting ontvangen.

De stichting heeft tot doel te zorgen dat het werk van Krishnamurti in Nederland beschikbaar en toegankelijk is. Onze intentie met deze jaarlijkse publicatie is hieraan bij te dragen. Het uitgangspunt is mensen aan het woord te laten die zich intensief in het gedachtegoed van Krishnamurti hebben verdiept. Dit wordt gedaan door middel van interviews, artikelen en/of teksten van lezingen. In 'voor u gelezen' worden recent verschenen boeken besproken die direct of indirect met het werk van Krishnamurti te maken hebben.

Daarnaast stellen wij ons tot doel de gedachtewisseling onder de lezers te stimuleren door hen uit te nodigen op artikelen te reageren en op deze manier een dialoog op gang te brengen. Het is ook mogelijk om als lezer met voorstellen te komen voor relevante activiteiten, artikelen, boeken. U kunt deze naar de redactie toe sturen (Nederlandse teksten). Uiteraard heeft de redactie de verantwoordelijkheid om te beoordelen of activiteiten cq. artikelen geschikt zijn om op te nemen.

De 'gewone' Nieuwsbrief met de agenda van de informatiecentra, mededelingen van de SKN en belangrijke internationale activiteiten zal naast deze uitgave blijven bestaan en 2x per jaar worden toegestuurd.

Deze uitgave

In deze uitgave staat een interview met Bill Taylor centraal. Bill Taylor is directeur van de internationale Krishnamurti school in Brockwood. Wat is volgens hem de essentie van het werk van Krishnamurti en hoe ziet hij de toekomst van de school?

Daarnaast treft u een artikel aan van Scott Forbes, die van begin af aan heeft meegewerkt aan de oprichting van het studiecentrum in Engeland. Dit artikel is dit jaar verschenen in een uitgave van de Engelse foundation ter gelegenheid van het 20- jarig bestaan van het centrum. Er wordt op een indringende wijze beschreven hoe het centrum tot stand is gekomen en wat het belang van het centrum is. In dit artikel komt nadrukkelijk de betekenis naar voren van het voeren van verdiepende gesprekken met elkaar (dialoog).

Op de jaarlijkse landelijke dag van de informatiecentra in Nederland heeft Martin van Kalmthout een inleiding gegeven over het voeren van een dialoog. Deze inspirerende voordracht is door hem voor deze publikatie verder uitgewerkt.

Hans van der Kroft signaleert al vele jaren de nieuw verschenen boeken en publikaties van Krishnamurti in de Nieuwsbrief. Hem is gevraagd wat je mensen zou kunnen adviseren die voor het eerst met Krishnamurti in contact komen en iets van hem willen lezen. Hoe Hans van der Kroft hier tegenaan kijkt leest u in “Kennismaken met Krishnamurti”.

In de rubriek ‘voor u gelezen’ wordt dit keer het boek van de Franse filosoof André Comte-Sponville besproken over “L’esprit de l’athéisme. Introduction a une spiritualité sans Dieu”. Een boek dat in Frankrijk tot de bestsellers behoort.

Interview

Een interview met Bill Taylor
door Marina Kuiper,
november 2006

Bill Taylor

HET MYSTERIE, DAAR GAAT HET OM

Bill Taylor is de huidige directeur van de internationale school Brockwood Park in Zuid-Engeland. Inmiddels woont en werkt hij daar 20 jaar. Wat maakt dat iemand zich een groot deel van zijn leven inzet voor een school die gebaseerd is op de filosofie van Krishnamurti? Hoe komt een Nieuw-Zeelandse jonge man hier überhaupt terecht?

Bill Taylor is op 18 jarige leeftijd over de wereld gaan reizen, hij wilde meer van de wereld zien en van andere culturen. Op zijn reis verbleef hij in een Tibetaans boeddhistisch klooster in Nepal. Hij was daar gefascineerd door de vragen die daar gesteld werden en door de meditatie, maar hij voelde zich ongemakkelijk waar het de rituelen en de dogma's betrof. Daar las hij voor het eerst een boek van Krishnamurti (*Beyond Violence*) en was er onmiddellijk door geraakt. Hij werd vooral geraakt doordat het leek te gaan over een soort inzicht dat los stond van cultuur en van conditionering. Hij begon meer te lezen van Krishnamurti en reisde inmiddels door Europa en ontdekte het bestaan van Brockwood. In 1979 bezocht hij Brockwood en kon hij meehelpen bij het praktische werk dat de bijeenkomsten in Zwitserland met zich meebracht. Hij wilde daar wel langer blijven en opteerde voor een plek als 'mature student'¹⁾. Een interessant of zelfs pikant detail is dat hij toen door de staf werd afgewezen. Men vond hem te veel op zichzelf gericht. Bill zegt daarover dat ze inderdaad iets belangrijks hadden opgemerkt. Het was niet makkelijk voor hem dat dit gebeurde en er volgde vele omzwervingen. Maar in 1981 keerde hij terug in Brockwood met dezelfde vraag en dat was het begin van een lange 'carrière' in Brockwood. Hij is daar student geweest, heeft voor de foundation gewerkt, was leraar Engels en drama en is sinds 10 jaar directeur. Bill is getrouwd met Leila, eveneens lerares van Brockwood en zij hebben een dochter.

Dit interview vindt plaats in 2006 in een van de gastenkamers van het studiecencentrum dat zich op het terrein van school bevindt.

WAT IS VOLGENS JOU DE ESSENTIE VAN HET WERK VAN KRISHNAMURTI?

De drang die ik als jonge man had en die maakte dat ik naar het buitenland wilde en dat ik wilde reizen had denk ik te maken met het zoeken naar het mysterie. Ik vond dat heel helder verwoord terug in een conversatie tussen Krishnamurti en David Bohm. Bestaat er nog zoiets als het mysterie in de wereld of in het leven? Bohm legde uit dat in meer primitieve culturen mensen geneigd zijn het mysterie ergens buiten zichzelf te plaatsen “ergens daar”, los van zichzelf, in een ander deel van de wereld of in de ruimte, het heelal of op de bodem van de zee; en dat de mens in zekere zin geneigd is om zich daar naartoe te bewegen. Dat zou dus betekenen dat de drang van mensen om op onderzoek te gaan te maken heeft met die fascinatie door het mysterie en het onbekende. En het lijkt mij zo te zijn dat die drang zijn oorsprong vindt in het sterke gevoel dat je eigen ervaring van de werkelijkheid niet volledig ontwikkeld is, dat deze niet zo waar is als ze zou kunnen zijn, dat het bekende toch op de een of andere manier onbevredigend is. Onze ervaring is erg beperkt en onze waarneming van de werkelijkheid is ook erg beperkt en er is een mysterie dat veel groter is dan wij ons kunnen voorstellen en dat ons mogelijk kan leiden naar een veel ruimere beleving van het leven, misschien zelfs naar de beleving van iets heiligs. En op bepaalde momenten in je leven beleef je daar soms iets van, een gevoel van verwondering, een gevoel van iets heiligs. Als jong mens, opgegroeid in een land dat nogal geïsoleerd was, had ik het gevoel dat het leven veel groter moest zijn dat wat ik kende en dat het belangrijk was om te zorgen dat je niet gevangen raakte in allerlei beperkte gewoonten en een beperkte manier van denken. Toen ik ging reizen zag ik dat in al die verschillende culturen de uitdrukingsvorm wel steeds anders was, maar dat het in essentie toch steeds om hetzelfde draaide. De manier waarop wij denken en leven is bij toeval bepaald door onze geboorte. Of we geboren zijn in China, India of Europa, dat vormt ons volledig en dat roept de vraag op: is alle waarheid relatief en in feite afhankelijk van waar ik toevallig geboren ben of is er een waarheid die voorbij al die conditionering gaat? Met deze vraag liep ik rond toen ik voor het eerst Krishnamurti ontmoette. Ik vond het aanvankelijk zelfs een beetje griezelig; ik had het gevoel dat deze man eigenlijk precies uitdrukte wat ik zelf net een klein beetje begon te zien, maar wat hij zo uitstekend verwoordde en waarbij hij natuurlijk veel verder ging.

Dus volgens mij is door Krishnamurti steeds in essentie gesproken over een grotere werkelijkheid en over het mysterie dat de kern is van het leven zelf en dat groter is dan jijzelf. En dat alle moeilijkheden waarmee we in het leven geconfronteerd worden, alle conflicten en problemen die wij mensen met elkaar veroorzaken zonder meer zouden zijn opgelost als wij daarmee in contact zouden zijn, als we daaropuit komen. In de korte tijd dat ik Krishnamurti heb gekend heb ik ervaren dat dit voor hem een realiteit was. Hij was niet een man die alleen maar een beetje handig was met woorden en ideeën, het was veel meer dan dat. Er was altijd dat gevoel in zijn aanwezigheid dat er iets bestond dat heilig was, iets religieus, iets immens, iets onmetelijks. Waarom is het zo dat ik na zoveel jaren nog steeds door dit alles gefascineerd blijf? Het is nog steeds zo alsof ik het voor het eerst zie. Het is nog steeds schokkend en helder en waar. Het gaat

dus niet om kennis. Ik kan hier niet uitgebreid Krishnamurti citeren, of zijn werk voordragen of op een logische manier door zijn werk heen lopen. Het gaat om een manier van leren die niet met vergaren te maken heeft. Hij houdt ons een spiegel voor van onszelf, biedt ons de mogelijkheid om te zien 'wat is'. Dat is overigens niet altijd prettig om te zien.

HOE URGENT IS HET DAT DE GEEST STIL WORDT?

Ik denk eigenlijk dat het hier om de vraag gaat wat wij, diegenen die zich al vele jaren hebben verdiept in het werk van Krishnamurti, er nu eigenlijk van begrepen hebben en in hoeverre we het ook in ons eigen leven toepassen. Als we het hebben over urgent, moet je dat zien in het licht van dat we mogelijk al 25 jaar naar hem luisteren. Hoe kort of hoe lang ook, het lijkt te ontkrachten dat het hier om iets urgents gaat. Als het werkelijk urgent was en de boodschap duidelijk, waarom zijn al deze jaren dan verstreken en waarom is men dan niet op een fundamenteel niveau in beweging gekomen. Waarom komt het dan niet met meer energie en vitaliteit en helderheid tot uitdrukking? Ik heb daar geen antwoord op. Ik denk dat er zaken zijn die we kunnen doen en zaken die we niet kunnen doen om het teweeg te brengen. Het is belangrijk om duidelijk te zijn over wat je wel kunt doen en dat je niet gevangen raakt in wat je niet kunt. Wat ik bedoel is dat de drang om te veranderen er toe kan leiden dat je in traditionale denkpatronen gevangen raakt. Van oudsher hebben mensen paden en methoden bedacht. Als ik een boeddhistische monnik zou zijn dan is er meteen een heel scala van disciplines en stadia om doorheen te gaan om een stille geest te krijgen. Krishnamurti ontkent dit allemaal en zegt dat inzicht onmiddellijk is, zonder tijd. En toch werken onze hersenen in termen van tijd en in termen van paden en methoden en daarom lijkt mij dat wij ook stevast blijven proberen een weg te ontwikkelen naar de inzichten waar Krishnamurti over spreekt; we willen een soort methode ontwikkelen om het te pakken te krijgen en daarmee lopen we het risico om in onze eigen geest een bepaalde methodiek te creëren. Dat is wat ik als jonge man ook deed: als ik nu maar alleen kan zijn, als ik maar helemaal bij mijzelf kan blijven, als ik maar los ben van de maatschappij, als ik maar met een heel klein beetje voedsel toe kan komen..... dan zal er een ruimte komen waarin er iets kan gebeuren. Ik kan zorgen dat het gebeurt als ik elke ochtend heel vroeg opsta, door oefeningen te doen, door teksten te lezen, door stil te zijn. Op die manier creëren we denkpatronen; ik denk dat dat een vergissing is. Deze zaken zijn natuurlijk niet verkeerd in zichzelf, het is het motief dat we erin brengen en het resultaat waar we op uit zijn, dat komt in de weg te staan. Op dit punt van mijn leven heb ik het gevoel dat het leren waar we het hier over hebben moet plaats vinden in het moderne leven, oftewel in het gewone dagelijkse leven. Het feit zien dat iedere dag dat ik leef mijn leven vol zit met patronen, met gewoonten waar ik mijzelf mee gevangen zet. Daar ben ik mij inmiddels een beetje meer bewust van dan ik voorheen was. Ik ben minder geneigd te zeggen dat het aan de omstandigheden ligt dat er niets gebeurt.

Als we het hebben over de urgentie, dan zie ik nog een ander gevaar en dat is dat je jezelf in een soort gemoedstoestand kunt brengen alsof je op moet schieten. Als we gaan praten over de toestand in de wereld of over onze eigen frustraties en problemen, dan komen we al gauw op de gedachte dat we er iets aan moeten gaan doen. De vraag is of dat 'er wat aan moeten gaan doen' werkelijk iets te maken heeft met het zien van de noodzaak tot verandering; is dat werkelijk behulpzaam? Of komt dat gevoel van noodzaak op een totaal andere manier tot uitdrukking, misschien door een grotere wakkerheid, gevoeligheid, eerlijkheid, op andere manieren die niet zo voor de hand liggen of zo zichtbaar zijn.

Dit is een tamelijk omslachtige manier om je vraag te beantwoorden. Als ik de vraag alleen zou beantwoorden op het niveau van wat we hier doen in Brockwood, met de school, de foundation en het studiecentrum, dan zou ik meteen 'ja' zeggen. Ik denk dat dit allemaal heel erg belangrijk en urgent is in de wereld. Ik zie hier gezinnen naar Brockwood komen die wanhopig zoeken naar iets anders voor hun kinderen en ik zie hoe positief de studenten reageren op deze mogelijkheid om anders te leven, anders te kijken naar de dingen, om de gelegenheid te hebben met elkaar te praten over deze zaken, om reflectief te zijn. Dit gebeurt niet veel in de wereld en ja, ik zou zeggen dat dat heel urgent is.

Toen ik 20 jaar was herinner ik mij dat een van de eerste gedachten die ik had toen ik op een berg in Nepal 'Beyond Violence' las was : 'Waarom heeft niemand mij hier ooit over verteld?'. Waarom werd daarover op school of thuis nooit gesproken? Ik realiseer mij heel goed dat daar talloze sociale en culturele verklaringen voor zijn, maar deze gedachte is nog steeds de drive waarom ik de communicatie met de studenten aanga. Jonge mensen hebben dit soort vragen en moeten aangemoedigd worden om zich uit te drukken en om hierop te reflecteren. K. stelt uitdagende vragen aan hen en wij creëren een omgeving en een context waarin dit kan gebeuren, waar zij zich veilig en vertrouwd voelen om dat te kunnen doen. Daarom hebben we een school waar iedereen elkaar kent, waar men vriendelijk is, warm, kleinschalig, het is veilig en dan kunnen zij deze moeilijke vragen stellen en dan kunnen zij beginnen om deze dingen te ontdekken en dat kan soms behoorlijk verwarrend zijn.

Brockwood school

HOE BRENG JE KINDEREN DIE MOGELIJK NOG NOOIT OVER KRISHNAMURTI GEHOORD HEBBEN MET HET WERK IN AANRAKING EN WAT VOOR MOEILIKHEDEN KOM JE DAARBIJ TEGEN?

Dit is een probleem dat wij pas na 17 jaar Brockwood school tegenkwamen, omdat Krishnamurti tot die tijd nog leefde en hier 4 maanden per jaar aanwezig was, terwijl de school volop in bedrijf was. Hij kwam bij de lunch, hij liep rond, had bijeenkomsten met de studenten en de staf en was eigenlijk deel van de hele gemeenschap. De studenten kwamen direct met hem en wat hij te zeggen had in contact. Toen ik voor het eerst als een 'mature student'¹⁾ deel nam aan deze bijeenkomsten met studenten, viel het mij op hoe open en direct zij waren met Krishnamurti. De studenten hadden in eerste instantie geen idee wat voor iemand hij was en waarom er zoveel stampij rondom hem gemaakt werd, maar als ze dan met hem in gesprek kwamen begon dat voor hen inzichtelijk te worden. Na zijn dood realiseerden wij ons dat we het werk nu zelf moesten gaan doen. En ik denk dat hij dat heeft bedoeld toen hij zei: 'er kan helemaal niets groeien onder een warangin (banyan tree)'; dat hij zag aankomen dat als hij verdwenen zou zijn dat de mensen dan pas zelf verantwoordelijkheid zouden gaan nemen voor deze levensfilosofie, dat ze op zichzelf moesten gaan koersen in plaats van op hem.

Als er een student naar Brockwood komt zorgen we ervoor dat dat hij of zij op de een of andere manier in contact komt met het werk van Krishnamurti. Dat kan heel beperkt zijn bijvoorbeeld een les per week, gedurende een jaar. Maar we zorgen er hoe dan ook voor dat zij weten wie de man was een beetje van wat hij te zeggen had. We willen niet dat het gedachtegoed verloren gaat of vergeten wordt en we willen dat de studenten een beetje gevoel krijgen voor het radicale van dit gedachtegoed en voor de helderheid en de diepte van het inzicht met betrekking tot de grote vragen. Twintig jaar na zijn dood zijn we op dat punt uitgekomen en hebben we verschillende aanpakken uitgetoetst. Wat we hebben ontdekt is dat er sprake moet zijn van een zekere lichtheid in de benadering, een zekere intelligentie. Je wilt namelijk niet dat ze zich van de hele zaak afkeren; je wilt ze ook beslist niet indoctrineren. Integendeel we zijn er op gericht om de geest vrij te maken van conditionering. Dus we willen ze aanmoedigen om vragen te stellen, te reflecteren, diep na te denken, onafhankelijk te zijn in hun denken. In feite proberen wij bij alles wat we doen in de school die manier van benaderen en leren bij de studenten teweeg te brengen. De boeken en de video's van Krishnamurti zijn daar maar een klein aspect van.

Het feit dat we hier leven met ongeveer 35 volwassenen in Brockwood en nog eens 15 'mature' studenten, die allemaal uit interesse in waar Krishnamurti het over heeft hiernaar toegekomen zijn, maakt het een stuk makkelijker om iets hiervan te communiceren naar de studenten (ongeveer 60). Het feit dat de studenten hier leven en niet naar huis gaan, ook 's nachts niet, maakt het een stuk makkelijker een andere cultuur te creëren, die gericht is op zelfonderzoek en reflectie. Als er hier iets voorvalt, bijvoorbeeld dat iemand zich niet aan de afspraken houdt of dat er sprake is van een groot misverstand of probleem, dan kan dit besproken worden op een manier die bijdraagt aan een dieper leren.

Het is heel normaal voor teenagers dat ze zich afzetten tegen de wereld van de volwassenen, dus zelfs voordat ze weten wie Krishnamurti is gaan sommigen zich al verzetten, maken ze grappen over hem of zijn ze kritisch of spotten. Dit gebeurt soms. Ongeveer een derde deel van de studenten komt uit gezinnen waarbij de ouders geïnteresseerd zijn en vertrouwd zijn met Krishnamurti. Het grootste deel van de studenten heeft een achtergrond waar men dus nog nooit iets gehoord of gelezen heeft van het werk. Die komen hier dus allemaal voor het eerst met het gedachtegoed in contact en de meesten zijn zeer geïnteresseerd om over deze zaken te praten.

HOE WERK JE HIER ZELF AAN, ALS LERAAR, HOE VOED JE JEZELF, KOM JE DAARAAN TOE?

Ik zou daar niet meteen antwoord op kunnen geven. Het is heel moeilijk om een internaat te runnen, samen te leven met al die energie van teenagers, die vol zitten met impulsen, ideeën en dingen die ze willen doen. Om dan tijd te vinden om te reflecteren, om stil te staan bij wat het met jou doet, dat is niet makkelijk. Ik denk dat de verschillende stafleden dit ieder op een eigen manier benaderen. Sommigen slagen erin dit te doen gedurende de dag; anderen bewaren het voor het weekend of voor de vakantie. En natuurlijk zitten wij ook allemaal in verschillende fasen. In sommige perioden lees je heel veel of kijk je video's, en dan gaan er weer maanden voorbij zonder iets te lezen. Wat mijzelf betreft, ik sta op het punt te beginnen aan een sabbatical.

Ik ben nu 20 jaar werkzaam in Brockwood en daarvan 10 jaar directeur en ik heb het gevoel dat het belangrijk is om van tijd tot tijd terug te treden uit wat we aan het doen zijn en er met een frisse blik opnieuw naar te kijken en te zien of je inderdaad nog steeds op de juiste plek zit of nog steeds het juiste aan het doen bent of dat er iets anders moet gebeuren. Zelf denk ik wel dat het nog steeds klopt.

Ik kom ook heel graag naar dit bezinningscentrum voor een paar dagen. Ik probeer dat ieder jaar een keer te doen. Ook al woon ik hier maar enkele minuten vandaan, het is in het centrum zo'n totaal andere sfeer.

Buiten dit alles hoop ik dat het leren voortdurend doorgaat in het dagelijkse contact met de studenten en de staf en alle kwesties die in de school aan de orde zijn.

IN DE WERELD IS SPRAKE VAN RELIGIEUS FUNDAMENTALISME, KOMEN JULLIE DAT TEGEN IN BROCKWOOD EN HOE BRENGEN JULLIE DIT SOORT KWESTIES AAN DE ORDE?

Binnen de school komt dit eigenlijk niet als een probleem naar voren. Ik denk dat het voor de ouders met een dergelijk geloof duidelijk is dat Brockwood niet bij hen past. In ons informatie-materiaal maken we ook duidelijk dat we in de school studenten aanmoedigen om hun eigen spirituele opvattingen te onderzoeken en religieuze dogma's ter discussie te stellen. We maken ook duidelijk dat we er niet voor kunnen zorgen dat studenten aan kerkbezoek kunnen doen of naar een tempel of moskee kunnen gaan als ze dat gewend zijn. Wij krijgen een enkele keer

studenten met uitdrukkelijke ‘new age’ opvattingen of die erg eclectisch zijn (alles is o.k. en ik ga overal maar een beetje shoppen), maar meestal staan de studenten open om te worden uitgedaagd en gaat het er hier om dat er uitdagende vragen naar boven komen en dat er gekeken wordt wat naar er te leren valt.

Zodra je over religie begint hebben studenten daar natuurlijk onmiddellijk allerlei ideeën bij. Zij kijken er meestal naar vanuit het perspectief dat religie hetzelfde is als traditionele godsdienst of geloof. Maar Krishnamurti praat totaal anders over religie, hij praat daarover in de zin van een religieuze geest en of er iets bestaat in het leven dat je als religieus of heilig zou kunnen opvatten en dat niet door het denken tot stand is gekomen. Ik denk dat dit zowel voor de student als voor de opvoeder zeer interessante vragen zijn. Daarnaast had Krishnamurti een heel sterk gevoel dat deze scholen religieuze plekken zouden moeten zijn of zelfs dat alle scholen dat zouden moeten zijn, omdat scholen plekken zijn waar je werkelijk leert, terwijl tempels, kerken en moskeeën er meer mee bezig zijn om vaste gedachten en conclusies over te dragen. Krishnamurti wilde dat deze scholen religieuze plekken zouden zijn, maar wat dat precies betekent? Wat betekent het een atmosfeer, of een manier van samenleven of manier van leren, teweeg te brengen waarbij je dat ondersteunt? Als je hierover met de ouders of met de studenten praat voelen ze zich vaak wat ongemakkelijk. Het woord ‘religie’ roept onmiddellijk associaties op en als zij niet erg veel weten over Krishnamurti, wie hij was en waar hij het over had, dan denken ze al gauw dat je het over een of andere nieuwe secte hebt en gaan ze zich zorgen maken.

DENK JE DAT DEZE SCHOLEN DOOR KUNNEN GAAN ZONDER DAT DAAR DE NAAM VAN KRISHNAMURTI NOG AAN TE PAS KOMT ?

De manier van leren en de manier van onderzoeken waar Krishnamurti naar verwijst kan altijd en overal doorgaan. Maar ik denk dat het hier op school wel belangrijk is om de link met Krishnamurti en het gedachtegoed te leggen. Ik denk dat dat belangrijk is als een soort referentiepunt; zodat iedereen die hier werkt en leeft weet dat dit de grond is waar we op staan, en de gezamenlijke richting waarin we werken. Je verspilt geen energie en tijd aan uitgebreide argumentaties en het bestrijden van elkaars specifieke opvattingen. Het betekent ook dat we ons niet ongemakkelijk hoeven te voelen als we het werk van Krishnamurti gebruiken in de school. Ik kan mij voorstellen dat de dingen die wij hier in een Krishnamurti les doen, op een gewone school niet vanzelfsprekend zijn. Daar zouden we er misschien niet mee weg kunnen komen, alleen al omdat men zou vinden dat het niet objectief is om van het werk van maar één persoon uit te gaan en dat als uitgangspunt te nemen voor lessen. Hier zijn we helemaal vrij om dat wel te doen en ik denk dat dat op dit moment goed is. Misschien dat het leren waar Krishnamurti over spreekt bij toekomstige generaties zo algemeen geaccepteerd is en begrepen wordt dat een school als Brockwood niet meer nodig is. Ik denk dat er enige aanwijzingen zijn dat bepaalde ideeën en gedachten waar hij 60 jaar geleden over sprak nu gemeengoed zijn. Mensen kijken

daar nu zo tegenaan: veel mensen zien heel goed dat geloof mensen verdeelt en zijn ook niet meer bereid om dat te accepteren. Daar kun je vandaag de dag heel goed over praten zonder naar Krishnamurti te hoeven wijzen. Sommige dingen zijn inmiddels geaccepteerd en begrepen, maar Krishnamurti gaat natuurlijk veel verder en heel veel van wat hij zegt is nog steeds veel te radicaal voor de meeste mensen.

Bij mijzelf komt deze vraag ook op: wat heb ik er nu eigenlijk zelf van begrepen? In hoeverre ben ik zelf vrij van het gedachtegoed Krishnamurti? Ik was geraakt door een kort citaat van Krishnamurti aan het begin van een van zijn boeken: “you must become liberated not because of me but in spite of me”. Dit suggereert dat op een bepaald moment Krishnamurti geen hulp meer is, maar een obstakel vormt naar de waarheid. Krishnamurti kan een gids zijn bij je streven om zelf werkelijk ergens achter te komen, tot inzicht in iets te komen, maar zijn we niet te afhankelijk van hem geworden en is dit niet een deel van ons gebrek aan vrijheid geworden? Wij zijn hier in Brockwood ook geconditioneerd door een bepaalde manier van leven en denken, door het contact dat wij hier met het gedachtegoed van Krishnamurti hebben. Dit heeft allemaal met leren te maken.

Ik was erg geraakt door iets dat ik vandaag op de radio hoorde. Een vrouw werd geïnterviewd door een oorlogsjournalist die voor een grote krant hier in Engeland schrijft en die dat nu al 30 jaar deed. Hij is bijzonder goed. En de dame vroeg aan hem: “Vind je je werk leuk?” Hij moet naar afschuwelijke plaatsen op de wereld gaan is getuige van de meest schokkende zaken. Hij antwoordde: “Nee, ik vind mijn werk niet leuk en ik ben er niet gelukkig mee, maar ik voel wel een grote passie voor wat ik doe en waar ik over schrijf en het verschil dat ik daarmee kan maken”. Dit raakte mij, omdat ik denk dat er in het leven wat wij in deze organisatie leiden en met dit netwerk van collega's die dezelfde interesse delen, een zekere spanning zit. De spanning is dat je aan de ene kant zoekt naar iets wat te maken heeft met “being a light to oneself” en aan de andere kant is daar zondermeer sprake van een zekere autoriteit in de ‘teachings’ zelf en in de organisatie. Dit is een paradox die me bij tijden ongelukkig maakt en dan moet ik denken aan waar deze journalist over sprak. Ook al voel je je niet echt gelukkig in een bepaalde situatie – en dat geldt ook alle regelingen die er ook allemaal bij horen als je een school runt – toch voel je een grote hartstocht voor wat je doet vanwege het belang van het werk, en daarom doe je het.

¹⁾ De school in Brockwood is in eerste instantie een middelbare school voor leerlingen vanaf 14 jaar. Daarnaast is er de mogelijkheid voor jonge mensen die de middelbare school hebben afgerond om één of twee jaar als ‘mature student’ een speciaal programma te volgen.

Het Krishnamurti Centrum

Door Scott Forbes

**TER GELEGENHEID VAN HET 20-JARIG BESTAAN VAN HET STUDIECENTRUM IN BROCKWOOD
(MEI 2007)**

Nu het Krishnamurti Centrum zijn 20-jarig bestaan bereikt lijkt dat het juiste moment om de vraag te stellen of dit Centrum tegenwoordig nog net zo veel betekent als we dachten dat het deed toen we het bouwden. Dat is niet een vraag naar de betekenis van Krishnamurti's levensbenadering, die mij voor onze in toenemende mate gebroken en onberekenbare wereld meer dan ooit van betekenis lijkt. Het is een vraag over het Krishnamurti Centrum als plaats, als verschijnsel, als trefpunt dat ingrijpende gebeurtenissen in het leven van een mens mogelijk maakt.

Om die vraag te beantwoorden moet ik uiteraard mijn toevlucht nemen tot wat, voor zo ver ik het begrepen heb, Krishnamurti's bedoelingen met het Centrum waren en ook tot hoe ik het Centrum gevoelsmatig ervaar. Wat betreft de mogelijkheid te begrijpen wat Krishnamurti's bedoelingen met het Centrum waren, heb ik het geluk dat hij daar met mij meer over heeft gesproken dan met iemand anders – mogelijk met uitzondering van Mary Zimbalist – al hoeft dat natuurlijk nog niet te betekenen dat ik hem goed begrepen heb.

Een van de bedoelingen met het Centrum was Krishnamurti's werk te huisvesten, het zorgvuldig te bewaren en beschikbaar te stellen. Dit is de bedoeling die het gemakkelijkst te begrijpen en duidelijk te maken is. Het onderdeel 'beschikbaar stellen' maakte het nodig dat het Centrum slaapkamers zou hebben – mensen hebben een plek nodig waar ze kunnen verblijven terwijl ze gebruik maken van de boeken, de audio- en videobanden, enzovoort. Maar het belang van deze functie neemt tegenwoordig snel af, omdat steeds meer Krishnamurti-materiaal op internet beschikbaar is en (hopelijk) alles wat voor het publiek toegankelijk is in toenemende mate beschikbaar zal komen voor iedereen die waar ook ter wereld maar toegang heeft tot het internet. Het internet brengt ook verandering in het karakter van het 'huisvesten' en het 'bewaren' van het materiaal.

Maar hoewel het huisvesten, zorgvuldig bewaren en beschikbaar stellen van Krishnamurti's werk belangrijk is, was dat nooit het hoofddoel van het Centrum. Het hoofddoel had meer te maken met het bestuderen van K's teksten, reden waarom hij het voorgenomen gebouw een tijd lang het Studiecentrum heeft genoemd. Het ontwerp voor het Centrum ontstond zelfs uit een inspiratie van de begaafde architect Keith Critchlow, waarbij hij het gebouw de structuur gaf van een blik van bovenaf op de klassieke houding van een persoon die met gekruiste benen zit te studeren.

Wat, zo al iets, maakt dat het Centrum vandaag de dag van betekenis is voor het bestuderen van wat K. gezegd heeft? Er is zeer zeker een element in het bestuderen van zijn benadering waar zo iets als het Centrum niet bij nodig is, het in ons opnemen van zijn woorden, het bekijken van ons eigen leven zoals we dat leven, het kritisch onderzoeken van onze conditioneringen, ons denken, onze angsten, verlangens, enzovoort. Maar er is nog een ander element in het bestuderen van zijn werk, dat met intermenselijk contact te maken heeft en waar K. het vaak over heeft gehad. Hij sprak dikwijls over samen met iemand anders of met een aantal anderen bepaalde kwesties onderzoeken. Er zou een lange verhandeling te schrijven zijn over de aard van zo'n onderzoek, maar we kunnen volstaan met hier kort en bondig te zeggen dat K. het beschreef als openstaan, vraagtekens plaatsen en vrij van vooroordelen zijn. Onze conditionering, gewoonten, gedachtebeelden, enzovoort, lijken ons op veel betreden paden te houden, zodat we, als we aan onszelf zijn overgelaten, steeds dezelfde vragen stellen en met dezelfde antwoorden komen. Maar wat K. leek te zeggen is dat als twee of meer van ons werkelijk serieus zijn en gezamenlijk een serieus probleem onderzoeken, het mogelijk (maar niet noodzakelijk zeker) is dat we het probleem anders gaan zien en misschien – niet meer dan misschien – tot een dieper en zelfs tot een transformerend inzicht komen. Een onderdeel van dit proces schijnt te zijn dat we spreken vanuit wat we simpelweg zien in plaats van te spreken vanuit de herinnering of vanuit het denken en dat we luisteren naar wat wijzelf, zowel als anderen, zeggen. Misschien stamt K's inzicht in dit probleem uit zijn eigen manier van spreken. Na een toespraak placht hij soms te zeggen: "Er is iets nieuws naar buiten gekomen" of woorden van gelijke strekking, alsof zijn eigen spreken vanuit kijken

Krishnamurti Centrum

in leegte inzichten voortbracht die nieuw voor hem waren. Dit is kennelijk een vorm van spreken waar we over het algemeen heel weinig over lijken te weten, maar waarvan K. aangaf dat ze voor ieder van ons beschikbaar was. K. had de bedoeling dat het Centrum een plaats zou zijn waar serieuze in deze benadering geïnteresseerde mensen elkaar zouden kunnen treffen en deze vorm van spreken zou kunnen doen ontstaan, deze vorm van 'dialogen', die inzicht bevorderen. Aan-gezien de inzichten die K. beschreef tegenwoordig net zo nodig zijn als ooit tevoren, zo niet nog nodiger, is het Centrum, als een plek die mensen samenbrengt op een manier die zulke inzichten bevordert, meer dan ooit van betekenis.

Maar zouden zulke ontmoetingen ook op een andere plek dan in het Centrum kunnen plaatsvinden? Natuurlijk kan dat. Heeft het Centrum dan iets speciaals, dat gunstig is voor het ontstaan van dit soort ontmoetingen? Ik geloof van wel.

K. vond schoonheid en orde buitengewoon belangrijk en dat niet alleen omdat ze prettig aandoen, plezierig en aangenaam zijn, maar omdat ze een betekenisvolle invloed hebben op het menselijk bewustzijn. Kijk eens naar al de scholen die K. tijdens zijn leven stichtte. Ze zijn allemaal in een mooie omgeving gelegen en hebben allemaal getracht in een mooi gebouw gevestigd te zijn. En wie zelfs maar een klein gedeelte van zijn werk heeft gelezen weet hoeveel belang hij toekende aan orde.

K. heeft er herhaaldelijk en met nadruk op aangedrongen dat het Centrum zo mooi mogelijk zou worden. Hij had talloze gesprekken met Keith Critchlow en met John Allen, de andere architect, waarin hij duidelijk maakte wat hij wilde en wat zijn bedoelingen met het Centrum waren. Merkwaardig genoeg waren deze architecten allebei zelf geïnteresseerd in Krishnamurti's visie; ze waren beiden heel talentvol en brachten het project op een niveau van intensiteit, geëngageerdheid en enthousiasme dat met geld niet te betalen was. K. koos de materialen voor het gebouw (de bakstenen, de dakpannen, enzovoort) en bekeek al de tekeningen die werden gemaakt. In het bekijken van plattegronden was hij niet zo goed, maar hij was gevoelig voor perspectieftekeningen van het gebouw en Keith Critchlow en John Allen verschaften hem tal van tekeningen vanuit verschillende gezichtshoeken, zowel als van architectonische details als de ingang, het interieur van kamers, enzovoort. Het Centrum is absoluut uniek in het feit dat het een gebouw is met een schoonheid waaraan K. een voortdurende en uiterst belangrijke bijdrage heeft geleverd. Het heeft daardoor het soort schoonheid dat Krishnaji mooi vond.

Niettemin, er zijn talloze mooie gebouwen op de wereld. Nog afgezien van de bouwwerken met een betrekkelijke schoonheid – die mooi zijn in het kader van de mode van de tijd waarin ze werden gebouwd, maar die tien jaar later saai en uit de tijd zijn. Er zijn tal van mooie plekken in de natuur die een tijdloze schoonheid bezitten. Heeft het Centrum behalve zijn schoonheid nog iets meer dat het zo'n speciaal geschikte plek maakt om K's werk te bestuderen? Ik geloof van wel.

Dit is misschien het moeilijkst te bespreken aspect van het Centrum, want het is het meest ongreepbare, maar tegelijkertijd zou dit wel het meest belangrijke kunnen zijn: de sfeer. Er zijn vele gesprekken vastgelegd die Krishnaji had met medewerkers van de Brockwood Park School, waarin hij zegt dat de hele school een dusdanige tastbare sfeer zou moeten hebben dat een nieuwe leerling er meteen, als hij of zij het wildrooster aan het eind van de oprijlaan overstak, door getroffen zou worden. Wij als medewerkers vonden dit natuurlijk altijd een beetje ontmoedigend, maar K. deed alles wat hij kon om zich ervan te verzekeren dat Brockwood die sfeer had, zoals hij ook alles heeft gedaan wat hij kon om zeker te stellen dat het Centrum de sfeer had die daar nodig was. Zoals ik het zie is K. daarin geslaagd. Dat zoveel mensen in de loop van de jaren onafhankelijk van elkaar getuigd hebben van de sfeer in het Centrum lijkt uit te sluiten dat ze dat gevoel gekregen hebben op grond van de een of andere emotionele aanstekelijkheid en lijkt te bevestigen dat het Centrum inderdaad een sfeer heeft die van invloed is op de gemoedstoestand van veel mensen. En verder is de algemene indruk dat de effecten van deze sfeer bevorderlijk zijn voor een onafhankelijke bestudering van K's werk zowel als voor betekenisvolle gesprekken.

Na twintig jaar lijkt het Krishnamurti Centrum nog steeds ongeëvenaard. Het was het eerste studiecentrum voor volwassenen dat speciaal voor het bestuderen van Krishnamurti's benadering is opgezet. Het Centrum heeft een uitzonderlijke schoonheid. De sfeer die het heeft vind ik iets heel bijzonders. Bijgevolg lijkt het Krishnamurti Centrum ongeëvenaard in zijn mogelijkheden om het bestuderen van zijn werk te bevorderen, waarmee niet gezegd wil zijn dat dit alleen maar hier zou kunnen. K. gaf te kennen dat iemand bijna overal inzichten kon hebben die het mogelijk zouden maken deze benadering in zijn of haar leven tot uitdrukking te brengen. Maar er schijnen niet veel mensen te zijn die dat doen. De rest van ons heeft behoefte aan studie. Alles wat ons ook maar enigszins bij die studie kan helpen is van belang en het Centrum biedt op dit punt bijzondere mogelijkheden. Twintig jaar na zijn ontstaan lijkt het Centrum meer te zijn dan nog steeds van betekenis. Het is hoogst belangrijk.

vertaling H.v.d.K.

Bibliotheek

Ontmoetingsruimte

Over dialoog, discussie en debat

Door Martin van Kalmthout

Wie vertrouwd is met het werk van Krishnamurti weet dat er een onderscheid gemaakt kan worden tussen een dialoog en een discussie of een debat. In het werk van Krishnamurti zijn vele uitspraken over dit onderwerp te vinden, evenals in het werk van David Bohm. Toch leert de praktijk dat we die inzichten en aanwijzingen in ons dagelijks leven snel vergeten. Zelfs in bijeenkomsten die uitdrukkelijk de bedoeling hebben om een dialoog te voeren, in plaats van een discussie of een debat, vervallen we snel in onze oude gewoontes en patronen. Nu de zogeheten dialooggroepen in de context van Krishnamurti's gedachtegoed steeds meer plaatsvinden, lijkt het daarom niet overbodig deze valkuilen en de kern van de dialoog kort op een rijtje te zetten.

VALKUILEN

Als mensen in een groep bij elkaar komen om ergens over te praten, treden er steevast een aantal verschijnselen op die wij allemaal uit ervaring kennen. Dit is het geval, ongeacht het onderwerp of de doelstellingen van de bijeenkomst. Het feit dat de groep samenkomt om over diepgaande levensvragen te praten garandeert niet dat het er anders aan toe gaat dan wanneer de groep bijeen komt om een politieke kwestie te bespreken, al mag dat op het eerste gezicht misschien zo lijken. We brengen immers allemaal onszelf mee naar de groep, met onze vaste communicatiepatronen, onze gevoeligheden en identificaties. Bij sommigen zal dat zichtbaarder zijn dan bij anderen, maar niemand is ervan gevrijwaard.

Eén van die verschijnselen is dat maar een paar mensen uit de groep het woord voeren, terwijl het merendeel van de aanwezigen niets zegt. Het lijkt een gesprek tussen twee of drie mensen in plaats van een gesprek met een hele groep. Nu kan het natuurlijk best zijn dat de andere mensen wel degelijk meedoen, maar het niet laten merken. Maar vaker zal het zo zijn dat de sprekers niet

erg bezig zijn met wat de rest van de groep ervan vindt, maar vooral met het uit de doeken doen van hun eigen opvattingen.

Een ander veel voorkomend fenomeen is dat degene die het woord voert niet ingaat op een reactie van een groepslid, maar wacht tot deze is uitgepraat om vervolgens zijn monoloog voort te zetten daar waar hij enkele minuten geleden gebleven was, niet gehinderd door wat zijn of haar groepsgeenoot als reactie naar voren bracht. Het lijkt er in dat soort gevallen wel op alsof er helemaal niet geluisterd wordt, laat staan dat er dieper wordt ingegaan op wat iemand anders zegt. Van een dialoog is daarbij geen sprake. Het gaat er kennelijk niet om dat we samen tot een bepaald inzicht komen, maar dat mijn persoonlijke mening alle aandacht krijgt.

Soms ontstaat er een echte discussie of een debat. Dat houdt in dat er verschillende opvattingen tegenover elkaar worden gesteld met de kennelijke bedoeling dat duidelijk wordt wat deze posities inhouden en welke van de twee de beste is. In onze cultuur wordt deze vorm van met elkaar praten erg gestimuleerd. Er worden zogeheten debatten georganiseerd, waarbij twee of meer posities worden betrokken en verdedigd. Daarbij speelt het aanvallen van de mening van de tegenstander en het verdedigen van de eigen mening een grote rol. Dat het hier om een echt gevecht gaat, in plaats van om een dialoog, blijkt wel uit het feit dat na afloop vaak de balans wordt opgemaakt, net als bij een bokswedstrijd, en winnaars en verliezers worden uitgeroepen. Het is duidelijk dat het in dergelijke debatten niet zozeer gaat om de waarheid rond een bepaald vraagstuk op het spoor te komen, maar om het zegevieren van een bepaald standpunt, of dat nu waar is of niet. Binnen bepaalde grenzen zijn daarbij alle middelen geoorloofd.

Een ander welbekend verschijnsel is dat mensen in groepsgesprekken vaak geëmotioneerd worden. Zo voelen sommigen zich gekwetst of verkeerd begrepen en worden kwaad of zelfs agressief. Weer anderen zijn jaloers of geïrriteerd en gaan de strijd aan met een medegroepslid. Het onderwerp van een groep kan op zichzelf al aanleiding geven tot emoties. Dat is bijvoorbeeld het geval als het gaat om onderwerpen waar sterke meningen over bestaan, waar we ons erg mee geïdentificeerd hebben, en veel emotionele energie in geïnvesteerd hebben. Ook als er ogenschijnlijk afstandelijk en rationeel over het onderwerp gepraat wordt, is niet zelden aan het non-verbale gedrag te zien dat mensen geëmotioneerd zijn, maar hun gevoelens verbergen achter een scherm van rationaliteit.

Wat ook gebeurt is dat mensen het antwoord op de vragen van de groep al weten en het antwoord meteen op tafel leggen. Dat hoeft niet altijd het einde van het debat of de discussie te zijn, maar wel van de dialoog. Als het antwoord al vaststaat, houdt het zoeken op.

Bovenstaande beschrijving moge wat overdreven lijken, de basale mechanismen spelen ook in onze dialooggroepen, al zijn de scherpe kantjes er misschien wat afgehaald. Niets menselijks is ons vreemd en we brengen dat allemaal mee naar een groep, ook als die een dialooggroep heet. De vraag is hoe we ermee omgaan.

De dialooggroep heeft een aantal basale uitgangspunten.

De meest belangrijke daarvan is misschien wel dat de vraag belangrijker is dan het antwoord. In onze cultuur, die uit is op exacte kennis en snelle oplossingen, is dit een buitengewoon radicaal standpunt. Wij zijn allemaal geprogrammeerd om snel een antwoord te krijgen of te geven op een vraag of een oplossing voor een probleem aan te dragen. Als het gaat om technische problemen is dat ook prima: als je wilt weten hoe laat de trein vertrekt, kun je dat maar beter snel en nauwkeurig aan de weet komen. Als het gaat om de grote levensvragen is het belangrijk niet te snel met een kant en klaar antwoord te komen. Het vraagt om een open houding, waarin geluisterd wordt naar de vraag en de eigen reacties erop, zonder die meteen als een definitief antwoord op de vraag te zien. Er moet ruimte blijven voor andere reacties. Dat brengt ook met zich mee dat de antwoorden van anderen evenmin meteen vanuit onze eigen antwoorden worden afgewezen of ondersteund. Al onze meningen zijn beperkt en kunnen nooit de hele waarheid aan het licht brengen. Dat maant tot bescheidenheid in plaats van stelligheid. Als we samen zoeken vanuit een open houding dan maken we meer kans dat we dichterbij de waarheid komen dan wanneer we ons met een bepaalde stelling identificeren en die met hand en tand verdedigen tegenover de mening van een ander. Met een dergelijke aanpak wordt veel energie verspild en worden weinig resultaten geboekt.

Een atmosfeer van bescheidenheid, openheid en stilte is belangrijker dan veel praten, waardoor we gemakkelijk blijven hangen in een brei van woorden en geen contact maken met de diepere laag van ons weten, dat pas in stilte mogelijk is. Met andere woorden: als we blijven hangen in onze geconditioneerde kennis en geprogrammeerde reacties, dan is er weinig kans dat we dichterbij komen bij wat waar en nieuw is.

Om stil te worden is het nodig dat we in de dialooggroep kijken naar onze eigen reacties, zonder dat die meteen in de groep worden gebracht. Wat zit ik eigenlijk te doen op dit moment? Wat maakt mij zo geïrriteerd? Waarom praat ik zoveel of zeg ik helemaal niks? Waar ben ik bang voor? Het observeren van onze emoties en vaste patronen, ze niet te onderdrukken, maar wel te doorzien en te herkennen, levert een belangrijke bijdrage aan de goede atmosfeer voor een dialooggroep. We zien bij onszelf wat er is en niet zelden geeft dat ruimte tot nieuwe openheid en contact. We brengen dan ter plekke in praktijk waar het eigenlijk in het werk van Krishnamurti om gaat. Dat wil niet zeggen dat we als een soort verlichte geesten bij elkaar moeten zitten, maar wel dat we serieus aandacht besteden aan onze eigen emoties, reacties en patronen en aan de gevolgen daarvan voor de groep. Anders dan in de gemiddelde therapeutische groep, gaat het er in de dialooggroep niet om dat we elkaar therapeutisch gaan bejegenen, maar dat we het probleem bij onszelf oplossen.

Een goede dialooggroep vraagt van de deelnemers dat zij zichzelf tot op zekere hoogte tussen haakjes zetten. Met dat 'zelf' is vooral het geconditioneerde, neurotische zelf bedoeld, het geheel van geprogrammeerde patronen en vaste opvattingen waarmee we ons geïdentificeerd hebben. Er wordt niet mee bedoeld dat we niet duidelijk aanwezig zijn. Integendeel: angst om iets naar voren te brengen dat van belang is voor het verloop van de dialoog is even neurotisch als alsmaar aan het woord zijn.

Het moge duidelijk zijn dat het scheppen van een goed klimaat voor een echte dialoog niet eenvoudig is en hoge eisen stelt aan de deelnemers.

PRAKTISCHE PUNTEN

Wat betekenen deze algemene uitgangspunten concreet in de praktijk van de dialooggroep?

Allereerst is een sfeer van stilte, aandacht en alertheid nodig. Als de dialooggroep begint, vraagt dit van ons dat we bewust omschakelen vanuit onze sociale sfeer (die vaak gekenmerkt wordt door oppervlakkigheid en gedomineerd wordt door vaste omgangsvormen) naar een sfeer van stilte. Het is goed om de bijeenkomst te beginnen met een stilte en te proberen de verdieping die daarin kan optreden tijdens de groep niet kwijt te raken.

Luisteren naar anderen is essentieel. We moeten onszelf een beetje tussen haakjes zetten. Bijvoorbeeld door onze (geconditioneerde) reactie uit te stellen en zo ruimte te geven aan iets nieuws. Voorbeelden van zulke geconditioneerde reacties zijn: invullen en (subtieler): projecteren. In het laatste geval hebben we het zelfs niet eens in de gaten.

De groep is belangrijker dan ikzelf. Het gaat er bijvoorbeeld niet om of ik het zeg, maar dát het gezegd wordt. Dit vraagt om vertrouwen in het groepsproces en dat het uiteindelijk ergens toe leidt. Dat vertrouwen kan gemakkelijk op de proef gesteld worden, omdat het veronderstelt dat elk groepslid serieus genomen wordt. Als je je ergert, focus dan op deze ergernis, in plaats van als een Pavlov-hond te reageren.

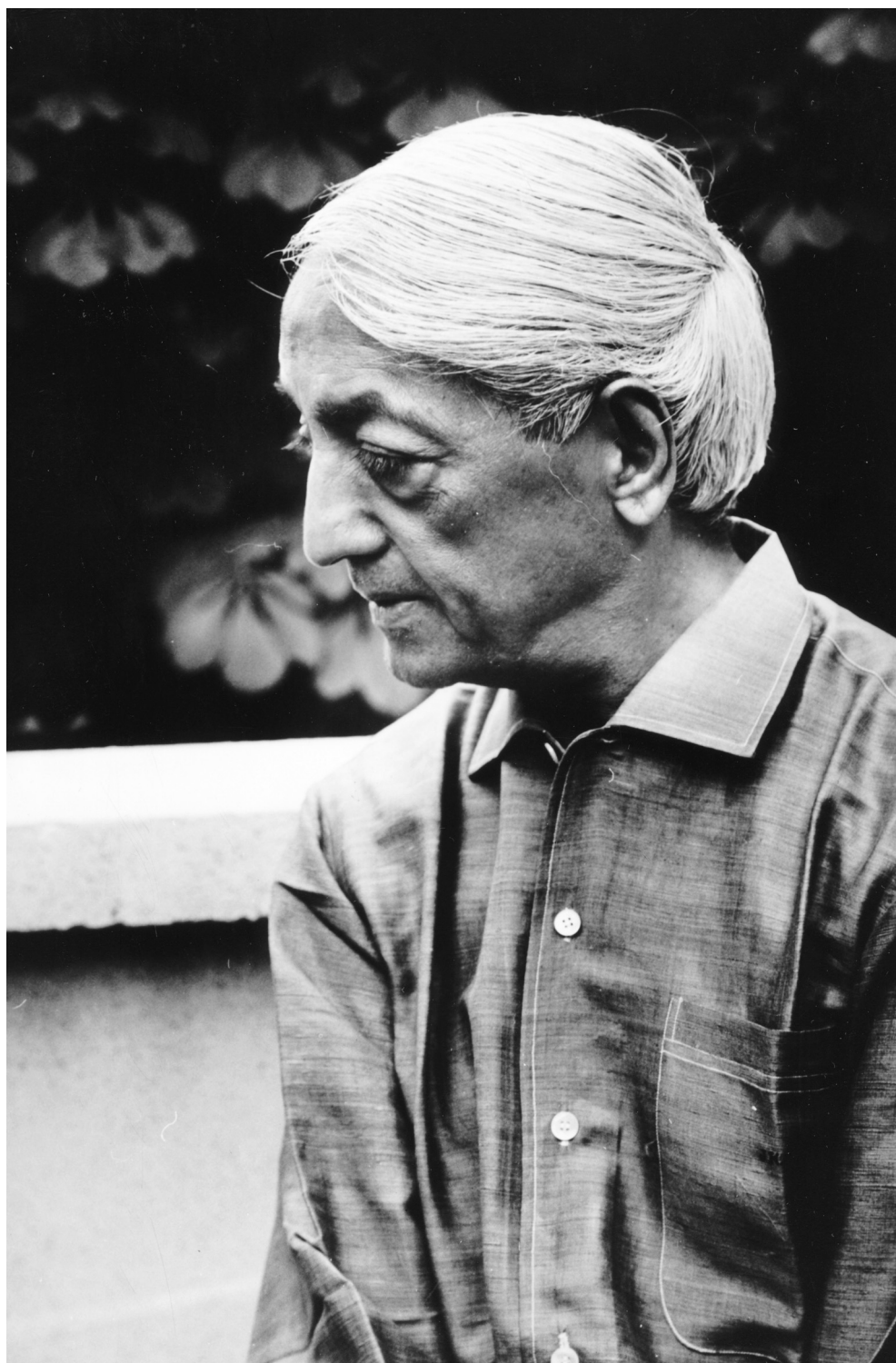
Jezelf observeren is wellicht het belangrijkste wat je in een dialooggroep kunt doen. Het is de meest concrete vormgeving van 'jezelf tussen haakjes zetten'. Dit is niet hetzelfde als passief zijn of je terugtrekken. Als je het werkelijk doet, komt er daarna ruimte voor een stem die niet voortkomt uit je geconditioneerde patronen, maar uit een heel andere laag. Dan zul je spontaan reageren en er is geen spanning meer, omdat je zelf niet meer op het spel staat.

DE FACILITATOR

De facilitator is iemand die uitdrukkelijk de taak op zich neemt om de groep volgens de uitgangspunten van de dialoog te laten verlopen. Toch is ieder groepslid verantwoordelijk voor alles wat in de groep gebeurt. Er is in deze absoluut geen sprake van inhoudelijke of een andersoortige autoriteit. Maar de facilitator heeft wel een speciale verantwoordelijkheid. Zo kan hij of zij bijvoorbeeld proberen ervoor te zorgen dat iedereen zoveel mogelijk aan het gesprek deelneemt. Ook kan hij ingrijpen als sommige groepsleden de dialoog, meestal zonder dat zij het in de gaten hebben, onmogelijk maken, bijvoorbeeld door langdurig en bij herhaling op een dwingende wijze aandacht te vragen voor zijn of haar persoonlijke problemen. Een ander voorbeeld is wanneer iemand steeds weer opnieuw een bepaalde (eigen) theorie als ultieme waarheid naar voren brengt, zonder serieus open te staan voor andere invalshoeken. In het algemeen zijn alle groepsleden ervoor verantwoordelijk dat de groep niet vervalt in theoretiseren, analyseren en praten over. De beste manier daarvoor is uiteraard om zelf het goede voorbeeld te geven.

Deze voordracht werd gehouden op de Landelijke Bijeenkomst van de Stichting Krishnamurti Nederland te Naarden op 14 april 2007.

Krishnamurti

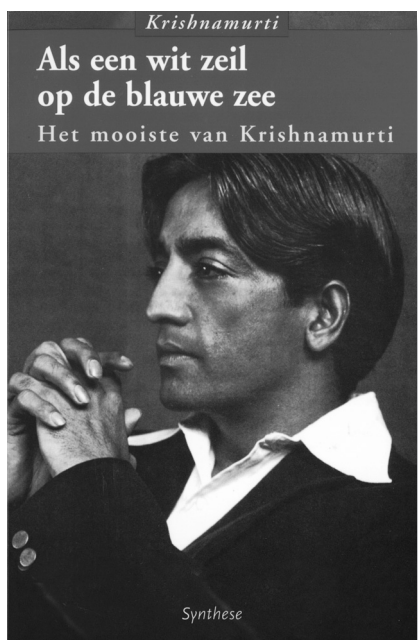
Kennismaken met Krishnamurti

Door Hans van der Kroft

Aan beheerders van een Krishnamurti informatiecentrum wordt dikwijls de vraag gesteld: met welk boek van Krishnamurti kan ik als nieuweling op dit terrein het beste beginnen? Nu is dat een vraag die gemakkelijker te stellen dan te beantwoorden is. Aangezien in Krishnamurti's boeken zijn 'boodschap' in verschillende vormen is neergelegd, zal het om een passend antwoord op de gestelde vraag te kunnen geven eerst nodig zijn te peilen welke van die vormen de vraagsteller het meest zal aanspreken.

Er zijn de talrijke boeken die een rechtstreeks verslag zijn van de reeksen toespraken waarmee Krishnamurti zich op zo vele plaatsen in de wereld tot dikwijls grote aantallen toehoorders richtte. Maar er is ook de weergave in boekvorm van de vaak meer intieme gesprekken die Krishnamurti voerde met kleine groepjes in zijn werk geïnteresseerden, met leraren en leerlingen van de door hem gestichte scholen, of met vertegenwoordigers van diverse takken van wetenschap of van religieuze organisaties. En dan zijn er ook de dagboeken die Krishnamurti in verschillende perioden van zijn leven bijhield en de reeks boeken die hij de titel 'Commentaren op het leven' gaf, een combinatie van indringende natuurbeschrijvingen en gesprekken met mensen uit diverse kringen van de samenleving die bij hem om raad kwamen. Daarbij niet te vergeten de gebundelde brieven die hij regelmatig schreef aan de leraren en leerlingen van de diverse Krishnamurtischolen. En alsof dat alles niet genoeg was, of misschien juist omdat dit alles haast te veel was, kwam er een groeiend aantal bloemlezingen uit zijn werk uit, soms geconcentreerd op een van de thema's die hij aan de orde placht te stellen, soms meer algemeen.

Er zal dus om te beginnen geprobeerd worden te peilen welke van de verschillende mogelijkheden de vraagsteller het best zal liggen. Er zijn bloemlezingen waarin alle genres en/of alle thema's binnen één band bijeengebracht zijn. De voor de hand liggende neiging zal daarom zijn de vraagsteller in de eerste plaats daarnaar te verwijzen. Vooral ook omdat er zulke aansprekende

Als een wit zeil op de blauwe zee (2007)

titels bij zijn als ‘Laat het verleden los’, ‘Antwoorden op vragen’, “Wat is waar?’, ‘Als een wit zeil op de blauwe zee: het mooiste van Krishnamurti’ en ‘Krishnamurti: een kennismaking’. En het is die kennismaking die de geïnteresseerde vraagsteller duidelijk lijkt te zoeken.

Maar kennismaken met het werk van Krishnamurti kan ook op ongezochte manieren. De meest frappante daarvan is misschien die waarop een Amerikaans echtpaar ooit tijdens een picknick met Krishnamurti in aanraking werd gebracht. Hun hond kwam namelijk aangelopen met iets in zijn bek dat hij kennelijk in het open veld had gevonden en dat toen hij het aan hun voeten legde een lichtelijk verfromfaaid boek van Krishnamurti bleek te zijn. En hoewel ze nog nooit van Krishnamurti hadden gehoord, werd dit voor hen het begin van een intens geboeid zijn door wat Krishnamurti de mensheid te zeggen heeft.

En dan er is ook de toevallige manier waarop Krishnamurti zelf ooit suggereerde dat iemand met zijn woorden in contact zou kunnen komen. “Stel”, zei hij, “dat iemand langs deze tent (de plek waar Krishnamurti op dat moment sprak) komt, terwijl het hard begint te regenen en dat hij naar binnen loopt om droog te blijven en hoort wat hier gezegd wordt. Het kan zijn dat zo iemand beter begrijpt waar het om gaat dan al die anderen, die met een vooropgezette bedoeling zijn komen luisteren”.

Hiermee zijn twee wegen aangegeven waarlangs iemand met Krishnamurti kennis kan maken: toevallig of met een vooropgezette bedoeling. Een belangrijk verschil is het al dan niet aanwezig zijn van bepaalde verwachtingen. Waarbij het geen twijfel lijdt dat het nogal wat uitmaakt of je

Krishnamurti volkomen blanco of met al een beeld vooraf voor het eerst hoort of leest. Want via welke van de diverse mogelijkheden je het werk van Krishnamurti ook leert kennen, het zal altijd om horen of lezen gaan. Er zijn de boeken, maar er zijn ook videobanden, cd's en dvd's, en er vinden hier en daar openbare bijeenkomsten plaats, waar video's of dvd's vertoond worden en waar voor wordt geadverteerd, soms ook via folders en/of posters. Er zijn artikelen in tijdschriften of kranten, toevallige vermeldingen op radio of tv en er is, als meest moderne en misschien ook meest doeltreffende vorm, het internet.

Maar om van een echte kennismaking te kunnen spreken is het wel nodig dat je zo'n boek leest of zo'n cd, video of dvd beluistert. Waarbij zich dan het onmiskenbare feit zal voordoen dat de één zich wel voelt aangesproken door wat hij of zij hoort of leest en de ander niet.

Het is goed voorstelbaar dat voor iemand die Krishnamurti echt voor het eerst hoort of leest dat een heel ongewone, misschien zelfs schokkende ervaring is. Want wat is dat voor iemand tegenover wie je dan opeens komt te staan? Iemand die de dingen zo totaal anders, zo veel radicaler zegt dan wie ook. Iemand die je niet een methode aanreikt, die niet tegen je zegt: "doe dit, doe dat, dan zul je er op de duur beslist wel komen". Krishnamurti is iemand die niet minder vraagt dan dat je een totale innerlijke revolutie ondergaat en dat niet in de loop van de tijd, maar op staande voet, hier, nu. Hij is iemand die het idee van een langzame groei naar een ruimer bewustzijn als een illusie van de hand wijst, iemand die als het er op aan komt alle ideeën afwijst en alleen de realiteit erkent. Krishnamurti is essentieel anders dan alles wat zich zelf ooit geestelijk leraar heeft genoemd of met een dergelijke benaming werd of nu nog wordt aangeduid. Met Krishnamurti is een eind gekomen aan de esoterie, aan het occulte, aan de geheime of verborgen leringen. Hij heeft, zou je kunnen zeggen, de waarheid op straat gegooid. En hij laat het aan ons om die op te rapen en er geen afgod van te maken. Want dat is het grote risico: dat we van wat Krishnamurti heeft gezegd een afgod maken en het daarmee op een veilige afstand houden in plaats van het in ons op te nemen zodat het zijn werk kan doen.

Kennismaken met Krishnamurti is geconfronteerd worden met een totaal andere wereld, met een totaal andere manier van leven, zoals hij het zelf noemde. Hij houdt zijn toehoorders of lezers een spiegel voor, waarin ze zichzelf kunnen zien zoals ze zijn, zoals ze innerlijk zijn. En het is de schok van de kennismaking met dat spiegelbeeld die de deur naar een radicale ommekeer open kan gooien. Waarbij Krishnamurti ons ook nog vertelt dat zo'n spiegel ons dagelijks ter beschikking staat, in onze relaties tot onze medemensen en tot de wereld. Dwars door die spiegel heen, via die radicale ommekeer, komen we in een totaal andere wereld terecht, waar andere waarden en andere wetten gelden.

De andere wereld waar Krishnamurti ons op wijst is er één waar het bederf ontbreekt, de corruptie die onze huidige wereld meer en meer begint te kenmerken. In die andere wereld worden geen compromissen gesloten tussen zuiverheid en bederf. Het is vooral en bovenal de wereld van het hier en nu, van het hier en nu dat vrij is van de smetten van het verleden en van de verleidelijke kleuren waarin we de toekomst schilderen.

Het is zonder meer duidelijk dat geen mens ter wereld ooit ergens anders kan zijn dan 'hier' en nooit op een ander moment kan leven dan 'nu'. We zijn altijd 'hier', het is altijd 'nu'. Maar in onze gedachten is het eigenlijk nooit nu en zijn we nooit hier. We denken over wat zich in het verleden heeft voorgedaan of over wat in de toekomst zou kunnen gebeuren of volgens ons zou dienen te gebeuren. We hebben daardoor geen oog voor dat wat is, maar tobben over dat wat geweest is of over dat wat nog kan komen. Het is het kennismaken met het werk van Krishnamurti dat ons van die horizontaal gerichte verspillings van aandacht kan bevrijden door die om te zetten in een verticaal gerichte aandacht voor het hier en nu, voor dat wat is.

Maakt kennismaken met Krishnamurti iets wakker dat al in ons sluimerde? Waarom spreekt Krishnamurti de één aan, terwijl de ander er totaal 'niets mee kan'? Het 'er iets mee willen kunnen' getuigt van op afstand ervan blijven en Krishnamurti als middel tot een doel willen zien. Maar het werk van Krishnamurti is niet iets om 'wat mee te kunnen doen'. Het doet wat met jou, als het je aanspreekt. Krishnamurti slaat je los van je ankers door je in de spiegel die hij je voorhoudt te laten zien dat – en hoe – je vastzit, gebonden bent, beperkt wordt. Wie serieus kennismaakt met het werk van Krishnamurti leert zichzelf kennen door te ontdekken dat wat hem of haar 'zichzelf' leek te zijn een oneigenlijk, opgelegd masker was, waarachter de ware mens verborgen bleef.

Citaat

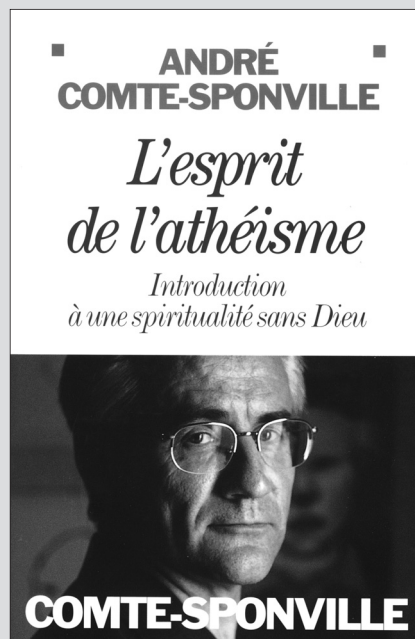
KRISHNAMURTI:

Het geluk valt je niet toe als je ernaar streeft – en dat is het grootste geheim, al is het heel gemakkelijk gezegd. Ik kan het wel met een paar simpele woorden zeggen, maar alleen door naar mij te luisteren en dan na te praten wat je hebt gehoord, zul je niet gelukkig worden. Het geluk is iets wonderlijks, het valt je toe als je er niet naar zoekt. Als je er niet voor inspanst gelukkig te zijn is onverwacht en onverklaarbaar het geluk opeens aanwezig, voortvloeiend uit de zuiverheid, de schoonheid van het bestaan. Maar daar is heel veel inzicht voor nodig – niet lid worden van een organisatie of proberen iemand te worden.

De waarheid is niet iets dat je kunt bereiken. De waarheid ontstaat als je hoofd en hart gezuiverd zijn van ieder idee van streven en als je niet langer probeert iemand te worden. Ze is aanwezig als het in je hoofd heel stil is, als je zonder besef van tijd luistert naar alles wat zich voordoet. Je kunt nu wel naar deze woorden luisteren, maar het geluk kan pas een feit zijn als je hebt ontdekt hoe je je geest van alle angst kunt bevrijden.

Zolang je bang bent voor iets of iemand kun je niet gelukkig zijn. Je kunt niet gelukkig zijn zolang je bang bent voor je ouders of voor je leraren, zolang je bang bent niet te zullen slagen voor een examen, zolang je bang bent vooruit te zullen komen, niet nader tot de Meester of tot de waarheid te komen, niet goed bevonden te worden, niet op de schouder geklopt te worden. Maar als je echt nergens bang voor bent, zul je merken – op een ochtend als je wakker wordt of als je in je eentje een wandeling maakt – dat er plotseling iets wonderlijks gebeurt. Ongezocht, ongevraagd, onuitgenodigd is opeens datgene daar dat liefde, waarheid of geluk genoemd kan worden.

Uit 'Denk daar maar eens over na', uitgeverij Synthese, 2005

REFERENTIES:

Comte-Sponville, A. (2006). *L'esprit de l'athéisme*.

Introduction à une spiritualité sans Dieu.

Paris: Albin Michel.

Krishnamurti, J. (1992) *on God*

Voor u gelezen

L'esprit de l'athéisme

Introduction à une spiritualité sans Dieu

Comte-Sponville, A. (2006). Paris: Albin Michel

De Franse filosoof André Comte-Sponville heeft recentelijk een boek gepubliceerd over 'atheïstische spiritualiteit' en hij baseert zich daarbij mede op het werk van Krishnamurti. Hij beoogt in dat boek niets minder dan het ontwikkelen van een atheïstische spiritualiteit. Vandaar de titel. Het boek bestaat uit drie delen. In het eerste deel probeert hij antwoord te geven op de vraag of we zonder religie kunnen. In deel twee behandelt hij de vraag of God bestaat en in deel drie beschrijft hij hoe een atheïstische spiritualiteit er uitziet.

De auteur maakt in deel één duidelijk dat het niet voor de hand ligt om aan te nemen dat God bestaat, waarbij natuurlijk de doorslag geeft wat men met dat woord bedoelt. Hij omschrijft het begrip in de traditionele zin: een almachtige Schepper die voor ons zorgt en de wereld bestiert. Het antwoord op de vraagstelling is dan ook dat we heel goed zonder God in deze zin van het woord kunnen.

Deel twee behandelt de aloude discussie over de godsbewijzen. De auteur weerlegt alle bestaande godsbewijzen op logische gronden, zoals een filosoof betaamt, maar stelt uiteindelijk dat het toch vooral een kwestie van overtuiging is of je in God gelooft of niet. Godsbewijzen kunnen daarbij niet de doorslag geven: wie al gelooft zal snel overtuigd zijn en voor wie niet gelooft is geen enkel godsbewijs dwingend. Het laatste deel is misschien wel het meest interessant, omdat het aansluit bij de manier waarop Krishnamurti over het religieuze zonder God en hiernamaals spreekt. (zie bijvoorbeeld: Krishnamurti, 1992). De auteur verwijst in dit deel regelmatig naar Krishnamurti, wiens werk hij goed blijkt te kennen. Het is vlot en helder geschreven en daardoor voor een breed publiek toegankelijk.

Er is inmiddels een engelse vertaling verschenen: *A little book of Atheist Spirituality*.

M.v.K.

Opmerkelijk

OPMERKELIJK

In 2008 is een omslagkalender verschenen met citaten van Krishnamurti. Elke dag een citaat en maandelijks korte achtergrondinformatie over Krishnamurti's levensbenadering.

De kalender is een zogenaamde eeuwige kalender, hij kan elk jaar opnieuw gebruikt worden.

Te verkrijgen in de boekwinkel of bij de uitgeverij Synthese (ISBN nr.: 9062710387); 19,50 euro.

Adressen

STICHTING KRISHNAMURTI NEDERLAND

Internet-homepage: www.krishnamurti.nl

Informatie en Secretariaat:

Jan Gossaertlaan 11, 3723 CM Bilthoven

tel: 030-2290741

e-mail: info@krishnamurti.nl

LEERPROJECT

Een nederlands-belgische vereniging die jaarlijks een aantal bijeenkomsten organiseert (weekenden, zomerweek) waar gezamenlijk Krishnamurti wordt beluisterd en gelegenheid is voor dialoog.

Website: www.krishnamurtileerproject.nl

KRISHNAMURTI STUDIE CENTRA

Engeland:

The Krishnamurti Centre, Brockwood Park,
Bramdean, Hampshire SO24 0LQ, Engeland
tel: 044-1962771748

e-mail: info@krishnamurticentre.org.uk

Amerika:

The Krishnamurti Retreat, 1130 McAndrew
Road, Ojai, California 93023, USA

tel: 001-8056464773

e-mail: retreat@kfa.org

Canada:

Krishnamurti Educational Centre of Canada,
538 Swanwick Road, Victoria, B.C. V9C 3Y8,
Canada

tel: 001-2504741488

e-mail: kecc@krishnamurti.ca

India:

Vasanta Vihar Study Centre (Chennai)

e-mail: kfihq@md2.vsnl.net.in

Rajghat Study Centre (Varanasi, Uttar Pradesh)

e-mail: kcentrevns@satyam.net.in

Rishi Valley Study Centre (Chittoor District,
Andra Pradesh)

e-mail: study@rishivalley.org

Sahyadri Study Centre (Pune, Maharashtra)
e-mail: kscskfi@gmail.com

Valley School Study Centre: (Bangalore)
e-mail: kfistudy@bgl.vsnl.net.in

Andere studiecentra die niet de naam van
Krishnamurti dragen, maar wel vanuit dezelfde
grondslag werken, staan vermeld in de LINK.

ANDERE TIJDSCHRIFTEN / BULLETINS IN EUROPA

THE LINK:

Engelstalig tijdschrift met veel internationale
informatie van KLI (Krishnamurti Link Interna-
tional), Horndijk 1-A, 1231 NV Loosdrecht
e-mail: KLI@kmail.ch

BULLETIN van de Krishnamurti Foundation
Trust:

Engelstalig bulletin dat gratis wordt toe-
gezonden als u zich daarvoor per e-mail
aanmeldt bij: emmyjan@kabelfoon.nl

BROCKWOOD OBSERVER:

Nieuwsbrief van Brockwood Park School
met informatie over activiteiten van de school
en ervaringen van studenten en leraren.
Te verkrijgen via het e-mail adres:
admin@brockwood.org.uk

BOEKEN, DVD'S EN VIDEO'S (VERKOOP EN VERHUUR)

Afd. Media, Morene 306, 5403 KV, Uden
tel: 0413-261296
e-mail: media@krishnamurti.nl

ONLINE BOOKSHOP

Speciaal voor Krishnamurti boeken:
www.pathless.com

WEBSITES (ALGEMENE INFORMATIE)

(nederlandstalig)
www.krishnamurti.nl (SKN)
www.krishnamurti.be (Belgisch comité)

(internationaal)
www.kfoundation.org
www.kinfonet.org

Colofon

REDACTIE SKN BULLETIN 'IN FEITE'

Marina Kuiper

Correspondentieadres:
Bracamonteweg 2, 6585 KP Mook
tel: 024-6962729
e-mail: marina.kuiper@planet.nl

Aan dit nummer werkten mee:

Robert van Damme, Peter Jonkers,
Martin van Kalmthout, Hans van der Kroft

Aangeleverde foto's:

pag. 8 Duncan Toms
pag. 14 en 16 Friedrich Grohe
pag. 22 Mark Edwards

Ontwerp en druk:

Coers & Roest ontwerpers bno | drukkers Arnhem

IN FEITE is te bestellen voor 5 euro bij:

Afdeling Media
tel: 0413-261296
e-mail: media@krishnamurti.nl

